

QUO VADIS?

Interessen for geologi og mineralsamling har hatt et kraftig oppsving i Norge de siste årene. For bare 10-15 år siden ble en amatørgeolog på steinjakt med hammer og meisel sett på som noe av en kuriositet både av grunneiere og faggeologer. Fra mine første besøk i Iveland-Evje området i begynnelsen av 60-årene husker jeg hvordan jeg ble møtt med både nysgjerrighet og velvilje fra lokalbefolkningens side. Den samme mottagelse fikk jeg så sent som i -74 i pegmatittbrudd i Tysfjord i Nordland, hvor fortsatt amatørgeologer er sjeldne gjester. Men med den sterke økning i interessen for mineralsamling vil nok mye av nysgjerrigheten bli borte i de geologisk mest interessante områder av vårt land og det er fare for at velviljen blir borte med den. Samtidig opplever vi at utlendinger og kommersielle mineraljegere i større grad kaster sine øyne på Norge fordi mange utenlandske forekomster er tømte for gode mineralstoffer eller stengt for samlere.

Det er all grunn til å undre hvilken framtid amatørgeologien vil få i vårt land. Forholdene i mellom-Europa og USA hvor de ligger 15-20 år foran oss i denne utvikling kan gi grunn til ettertanke. De senere år har vi sett at handel med mineralstoffer har grepet stadig mer om seg og pengesterke mineralinteresserte kan bygge opp omfattende samlinger uten å besøke en eneste forekomst. Dette forhold sammen med den knappe tilgangen på virkelig gode stoffer av også estetisk høy kvalitet, har på mange måter virket innsnevrende på geologi-interessen.

Mineralstoffer vurderes ofte helt løsrevet fra det geologiske miljø som har skapt dem, og mineralsamlingens verdi blir vurdert mer i penger enn som en kunnskapsgivende og hyggenskapende hobby. Dette ser jeg på som en meget farlig utvikling, som vi også ser tendenser til i vårt land. Som en motvekt mot disse tendenser er det viktig at det gjøres et aktivt arbeid for å holde interessante forekomster åpne for vanlige norske samlere og amatørgeologer, hvor de kan studere mineralparageneser i marken og selv samle inn sine mineralstoffer. Det er selvfølgelig en forutsetning at det blir gjort avtaler med grunneiere, som også i mange tilfeller bør ha krav på en viss økonomisk godtgjøring fra amatørgeologen for retten til å samle mineraler i en forekomst. Det er ikke det samme for amatøreren om mineralene kan kjøpes direkte fra grunneieren eller fra en mineralhandler som har fått monopol på å utnytte forekomsten. Mye av verdien ligger nettopp i det å få besøke forekomsten og samle selv på tross av at det i de fleste tilfeller blir mye dyrere for amatørgeologen (hvis man skal regne bensinutgifter, tapte arbeidsfortjeneste m.m.) enn å kjøpe stoffene fra en mineralhandler. For grunneieren er det også et bedre system fordi en rekke stoffer vil bli tatt med av en amatører som selv om de ikke vil ha "markedsverdi" i en mineralhandlers øyne. For å beholde den nødvendige velvilje fra

grunneiere enten det gjelder nedlagte gruver, forekomster i utmark eller gruver og steinbrudd i drift, må amatørgeologer følge disse råd:

- Spør alltid om lov til å besøke forekomsten og samle stein der. Hvis en større gruppe skal besøke forekomsten, bør det avtales med grunneieren på forhånd.
- Følg de anvisninger som blir gitt av grunneieren og ta særlig hensyn til hvor bilen parkeres.
- Bruk vanlig naturvett og etterlat ikke forekomsten med skjemmende utgravinger.
- Legg arbeid i å bevare de verneverdige mineralstoffer du finner. Det kan ta timer å ta ut en krystallstoff på forsvarlig måte fra en druse i fjellet. Pakk også stoffene godt inn, slik at de tåler transport hjem og oppbevar alltid opplysningene om den nøyaktige lokalitet sammen med stoffen. Husk - det er et kunstverk fra naturen du er satt til å forvalte og samtidig mulig verdifullt forskningsmateriale.
- Mineraler som ikke lar seg ta ut på forsvarlig måte fra fast fjell eller en større steinblokk, bør heller få stå urørt til glede for andre amatørgeologer som besøker forekomsten.
- Ta hensyn til egen og andres sikkerhet i gamle gruver og i steinbrudd og gruver hvor det er drift.

For de enkelte amatørgeologiske foreninger og for NAGS ligger det en stor oppgave i å bevare interessante forekomster slik at de fortsatt blir tilgjengelig for norske amatør-samlere. Dette må omfatte registrering av forekomster og avtaler med grunneiere og driftsledelse i gruver og steinbrudd om vilkår for at samlere skal få besøke forekomsten og avtaler om eventuelt økonomisk vederlag. Gjennom NAGS-nytt kan så de enkelte samlere orienteres om resultatene av dette arbeidet. I de enkelte klubber bør det opprettes egne verne- og registreringsutvalg som står for disse oppgavene på det lokale plan. Disse utvalgene kan også være en verdifull informasjonskilde for Geologisk museum og kontaktledd mellom museet og lokalforeningene.

Vern om tilgjengelige forekomster er en av grunnsteinene som videre amatørgeologisk arbeid må bygge på. Det må fortsatt bli mulig å studere interessante geologiske miljøer i marken og mineralsamlerne må fortsatt få samle inn materiale til eget studiebruk. Gjennom NAGS vil disse spørsmål få høyeste prioritet i tida som kommer.

Knut Eldjarn (NAGS-formann).